

Az állatok szerepe a növények terjesztésében.

A növények terjedése vagy cselekvő (activ), a mikor sajátos berendezkedésük alapján önjelölésükből szórják szíjjel terméseiket meg magvaikat, vagy szenvedő (passiv), a midőn külső tényezők szerepelnek abban, hogy a növények mentől nagyobb területen tenyészzenek.

E külső tényezők, mint erők közül bennünket leginkább az állatvilág érdekel.

Valamint a virág beporzásában sok élő lény is (u. m. ember, rovar, kolibri) működik közre, úgy a termés meg a mag terjesztésében is igen fontos szerep jut az állatoknak. Míg a virág beporzását főképen a rovarok közvetítik, addig a termés és a mag terjesztését leginkább a madarak és az emlősök eszközlik. Terjesztik pedig vagy oly módon, hogy a termést megesszik és a meg nem emésztett magvakat elhúllatják, vagy pedig úgy, hogy a termés, esetleg a mag beléakad az állatok tollába, gyapjába, szőrébe, vagy rátapad azoknak lábára, csőrére. A madarak és az emlősök igen nagy része szereti a gyümölcsöt s ennelfogva a húsos termésű növények (cseresznye, barack, alma, meggy, szilva, stb.) nagyban terjednek állatok, különösen pedig madarak révén. Ezt elősegíti még ama körülmény is, hogy a húsos termések érett korukban rendszeren feltűnő színűek, mely jelenség mint csalogató eszköz nem kis mértékben szerepel.

Hogy a madarak mily hatalmas tényezők a magvak tovaszállításában, bizonyítja az a tapasztalat, mely szerint a vihar a különféle madarakat sokszor igen nagy távolságra fújja keresztül az oceánon, mely esetben megtörténik, hogy 35 angol mérföldet is megtesznek óránként. E madarak begyei különböző növények magvait tartalmazzák, melyek, minthogy a gyomornedv

hiányzik, nem veszítik el csirázó képességüket, sőt az állati test melegétől és nedveitől életképességük csak fokozódik. Mialatt a mag a begyben van és nem került még bele a madár zúzajába, megeshetik, hogy a madarat valamely ragadozó elfogja és feltépett begyének tartalmát könnyen szétszórja. Ismeretes, hogy némely sólymok és baglyok szőröstül nyelik el prédájukat és néhány óra múlva szőr és tollgomolyokat köpnek ki, melyek gyakran csiraképes magvakat tartalmaznak; ha ezek alkalmas helyre kerülnek, könnyen kicsiráznak. A halak emésztő szerveiben lévő magvak szárazföldre is eljuthatnak azon esetben, ha az ilyen halakat a gólyák, gödények, halászsasok stb. elfogták és elhúrozolták.

Igen gyakran előfordul, hogy a madarak csőréhez és lábához kevés föld tapad, melyben a legkülönbözőbb növények magvai találhatóak. Így például a fogoly lábára tapadt agyagos földben gyakrabban volt alkalmas találni gabonaszemeket és többféle fűmagot. Swaysland angol természetbúvár, aki nagy figyelmet fordított a vándormadarak életmódjára, azt mondja, hogy gyakran lőtt billegetőket, hantmadarakat és fülemüléket, melyeknek lábaihoz magvakat tartalmazó apró földdarabkák voltak tapadva.

Számos madár, melyet évenként a viharok az oceánok nagy területén keresztül fújnak, továbbá az a sok madár, mely évenként vándorol, — mint pl. a Földközi-tengeren átvonuló fürjek milliói — lábához vagy csőréhez tapadva néhány magvat mindig átszállít a messze tartományokba.

A vízen úszó magvak esetleg a vízi-madarak szárnyaira tapadnak s így terjednek; a madarak úszó hulláiba lévő magvak szintén nem vesznek el teljesen, sőt a melyek megmaradnak, azoknak csirázóképessége egyre fokozódik.

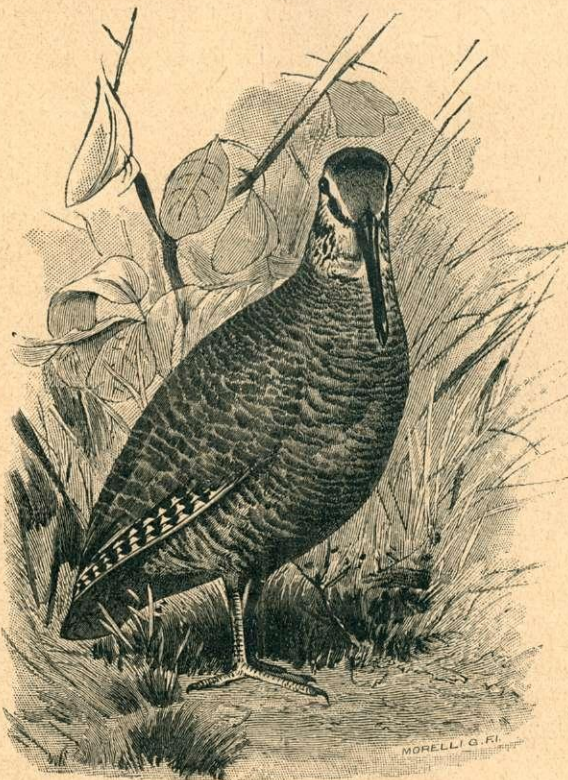
Az első szalonkám.

„A TERMÉSZET” eredeti tárczája.

Irta: *Petricsek István.*

A márcziusi langyos szellő életet keltő fuvalma csendes suhan végig a szunnyadó természet fölött. Mintha félne háborgatni a tájék esődjét, mely még félig-meddig a halál országa, oly zajtalanul járja be a bérez és a völgy tájait; belopózik a fák, bokrok ágai közé s halk szavával, meleg ölelésével ébresztgeti őket: ébredjetek, vége a tél hatalmának, itt a tavasz, mely levéllel, virággal ékesít fel benneteket. Ébresztő szavára halk sóhaj kél a lombtalan ágak között, a napsugár enyelgő csókja, a tavaszi szellő meleg ölelése fölébreszti őket télen álmaikból s dermedt tagjaikban megpezdül az élet.

Idelent a síkon már végét járja a tél, fehér palástját széttepte a csintalan napsugár, patakot csinált belőle, mely zsörtölődve játszik a behajló fűszállal, magával igyekszik ragadni, de az

hátralibbenve, visszahajtja rugalmas testét és pajkosan himbálódzik a kis patak vizében. Ime a tavasz első gyermekeinek játéka. Fent a magas bérezek ormain még van valami a fehér takaróból, de az is csak foszlány, mely nemsokára a többi sorsára jut. Itt a völgyben az elűzött hó nyomában zsenge fű sarjadzik a szivacsos földből, első hirdetője az új életre ébredő természet működésének. De ez nem is az első; a kis hóvirág, a tavaszi erdő első ékessége már ott fehérlik a vágás bokrai közt, kis kelyhét sóvárogva fordítja a fényes napsugár után, mely enyhe meleget szórva villan keresztül a levéltelen ágak között. Az az ő éltetője, abban fűrösztí szűzies szirmai, az csalta ki ily korán.

Ebben a tavaszi levegőben, napsugárban van valami, ami oly jóleső érzéssel tölti el az embernek, állatnak szívét, ami oly jóleső, kellemes ingerrel hat idegeinkre, hogy szeretnénk szállni, repülni mi is a mezők pacsirtáival együtt, fel a kék égbolt felé, mely oly szelíden tekint alá s talán kék

A fagyöngy (*Viscum*) magva, melynek lombját a szarvasmarha, juh és kecske nagyon kedveli, a léprigó és sok más madár ürülékével szóródik széjjel a gyümölcsfák ágai között, hogy megkezdhesse életműködését. A sárga csillagfürt (*Lupinus luteus*) több megfigyelő szerint az afrikai daru révén terjed az egymástól legtávolabbi eső területeken.

A vándorsáskák kizárólag növényevők, azért fellelte károsak és sok magot, termést elszórnak, mely az ember révén trágyájokkal is elterjedhet.

Igen sok növény tüskés vagy horgas termésével terjed nagyon; a bojtörján horgas termésével a gyermekek hajába, ruhájába kapaszkodik és így vitetik tova. Tüskés termésekkel terjed, még pedig az állatoknak nagy fájdalmat okozva, alföldünk egyik nevezetessége, a királydinnye (*Tribulus orientalis*). Termésén hegyes tüskéket találunk, melyek futóhomoktól ellepve alig áthatók; az arra járó állat patájába, talpába fúródnak s így terjednek el, ha azokat az állat elvesztette.

Sok kellemetlenséget okozott már patásainknak a szerb- vagy muszkatövis, mely tüskésen horgas termésével az állatok szőrébe kapaszkodik s ilyformán saját előnyére nagy területen tenyészik.

A küllőrojt (*Erigeron canadense* L.), melynek keskeny, sugár virágai mintegy rojtosan fogják a fészket körül 1655 tájban egy kitömött madár töltelékét képezve került be hozzánk Kanadából Európába. Ennél az esetben már az ember szerepével találkozunk, mely azonban még több példával is megvilágítható.

A maszlagos redőzirom (*Datura stramonium*), melynek magva bódító hatásáról ismeretes, a hagyomány szerint Közép-Ázsiából a cigány-pereputytyal jutott be hozzánk. Ezek ugyanis magvait az ő titkos szereikhez használván, ide-oda vándorlásaikban mindig magukkal hordozták. Az articsóka különböző fajait

(*Cynara scolymus* és *C. cardunculus*) a Földközi-tenger partjairól a bevándorló lakosok vitték át Dél-Amerikába.

Az Atlanti-oczeán messze elhagyatott helyén lévő Szent-Ilona szigete, mely vulkáni erupció útján jött létre, az intenzív földművelés következtében eredeti flóráját az európai növények meghonosítása által csaknem teljesen elvesztette s eredeti faunája az erdők elpusztítása következtében szintén megváltozott.

Hasonló sors érte Új-Zélandot is, ahol az ember nemcsak a növényvilágot vetköztette ki eredeti ősjellegéből, hanem az állatvilágot is megváltoztatta, amelyben 16 speciális madárfaja most már csak egy-kettőre redukálódott.

Szittyay Géza.

Hazai történetünk állatregéiből.

Hunor és Magor (hun és magyar) testvérek a Maeotis (kerek) tenger ingoványaiban vadászat közben szarvas-ünnöre bukkantak és az előlök menekvő vad mutatta meg nekik, mennyire alkalmas ott a föld baromtenyésztésre; le is telepedtek oda nyájaikkal, népeikkel együtt.

Attila lova nyomában fű nem nőtt, úgy beszéltek felőle a nyomorgatott nyugateurópai népek krónikásai, de azt is följegyezték felőle, hogy voltak gólyái. Mikor 452-ben Aquileja itáliai várost ostromolta és a népe már kételkedni kezdett annak bevételén, a hun király a gólyákra mutatott, melyek a város tornyain épült fészkeikből épen a fiókáikat röpitgették ki. Ime, mondta, menekülnek fegyvereink elől azok a városlakók és mentik, amijök van, mert tudják, hogy megveszszük bizonynyal Aquileját és ez a furfang új erőt öntött vitézeinek a karjaiba és övé lett a patriarka város, amelynek menekvő népe azután Velenczét alapította meg az Adriai tenger hozzáférhetetlen lagunái között.

köntösében gyönyörködik, melynek képét a sok tavacska, a sok futó víztükrő oly tisztán veri vissza. Friss vért, életkedvet önt a kis énekesek ereibe, attól dalolni kezdenek; előbb csak itt-ott hallatszik kedves trillájok, de amint a rügy fejlődni, domborodni kezd, általános lesz náluk a dalolási kedv, mert nem félnek, hogy a zsarnok, melytől annyit szenvednek, ismét visszatér. A kis pintyőke, szülőföldjének télen is hű madara, felülve a legmagasabb ágakra, élvezi azt a meleg napsugarat, mely oly szép fényt ad színes evezőjének, szárnyait kiterjesztve melengeti piczi testét, oly régóta vágyott már e napfürdőre. Attól a kis napsugártól megtelik szíve szerelemmel, az nem hagyja nyugodni, dalt, szívhez szóló éneket fakaszt ajkairól, melyet csak kis életparja ért meg, mely ott ül mellette egy másik ágon.

Nyáron az a pezsgő élet, mely erdön-mezőn a szerves lények testének minden atómjában megnyilvánul, készlet bámulásra; őszszel a természet lassú haldoklása, a színek csodálatos keveréke, télen a természet szunnyadása, az a komoly hangulat, mely a havas világ fölött üti fel tanyáját, kelti fel bennem a természet örök törvények szerint folyó élete fölötti csodálatot; de mi ez mind a tavasz ébredéséhez képest, midőn szemeink előtt éled új életre a természet, midőn újra munkához fog, hogy ismét nagy s a gyarló ember előtt csodálatos műveket alkosson. Lábbadozó beteg most az egész természet, kinek arcán a hosszas szenvedés után az egészség rózsái kezdenek virulni. Gyermekéi, a költöző madarak is, kiket elűztek a hideg napok, egyenként térnek vissza régi fészektanyájokra, visszacsalja őket a virágos kikelet és a honvágy. Eljöttek „ők” is, kikre annyit gondoltunk a téli esték unalmas óráiban. Itt van a várva-várt szalonka-szezón.

Kint a szabadban nevelkedtem, korán megszerettem az erdőt, a mezőt s már gyermekkoromban örömet találtam benne, ha hallgathattam a lombok suttogását, a vadgalamb bűgását; boldogságom teljes volt, ha a lenyugvó nap pirjában gyönyörködhettem, mely aranykoronát vont a hegyek csücsaira. Ez a vonzalmam a természet iránt nem változott s nem is fog soha. Az iskola padjai közé kerülve, csak szünidők alkalmával tehettem eleget szenvedélyemnek, a vadászatnak s ilyenkor puskával vállamon bebarangoltam az egész határt; a hajnal már kint lelt s csak a késő est, néha még az sem hajtott haza.

Mint negyedik gymnazista édes reményekkel mentem haza husvétii szünidőre s otthon kitakarítva a rég nem látott kedves lancastert, mely karácsony óta várt rám a fogason, csak egy kérdés lebegett előttem: vajjon hol lehetnék a legbiztosabban szalonkát? Ez volt vágyaim netovábbja. Kihez fordultam volna máshoz feleletért e kérdésre, mint Bereczhez, az öreg kerülőhöz? Máskor is adott nekem jó tanácsot az öreg; persze egy pár pakli dohány és egy kis puska-porra való volt az ára a jó tanácsnak, de nem is jártam ilyenkor hiába. Hallja öreg, járnak-e a sneffek? Kérdém tőle egy reggel. „Járnak biz’ a instálom; az este is kint voltam a muzsdalyi vágásban, ozt’ ott, mindjárt naplemente után úgy jártak, mint a cserebogár”. Na jól van öreg, öt óraker ott leszek a gólyapataki táblánál, várjon ott, azután kend majd megmutatja nekem, hogy hol lesz a legjobb felállani húzásra. Ha lövök szalonkát, lesz dohány is, por is. „Értem instálom”. Az öreg megbiczentette a fejét, mintha azzal is bizonyítani akarná, hogy érti, azután ment a maga dolgára. A puska, meg az erdő mindene ennek az embernek; úgy ismeri minden zege-zugát annak a vágásnak, mint a

Turul (karvaly) madár volt Attila hadverő zászlainak a jelvénye, meghunyászkodott előtte a római büszke sas is. Hadi jel az őseinknél szintén, vezeti őket a mai hazába; a vezérek korában zászlódísz. Erdély még 1381-ben turul címert alatti küzd. Ugy őrzi az Álmos monda, hogy turul madártól szülte Emese Álmost s azért az Árpád-házát Turul-nemzetségnek is nevezték. A bánhidai csata emlékéért hatalmas turulmadár-szobor őrzi, Komárom vármegye 1898-ban állíttatta; az óriási madár szárnyai 14·26 m. szélesek, alakja 12·84 m. magas, a karmai között Árpádnak 13·4 m. hosszú kardját tartja. Szép képe van dr. Thirring Gusztáv „Budapest környéke gyakorlati kalauza 1900.“ című könyvében.

A Kállay-ak ősenek, Balog Semjén-nek (Bolok Simian) csukát fogott a sisakja, midőn a vitéz a Tisza partján elszunnyadt és a feje a vízre lógott. Ez a csuka hozta meg a szerencsét, a miatt tette meg őt hadnagynak a honszerző Árpád s a tőle leszármazott család címereiben sisakos ifjú feje van, a kinek a sisakja rostélyáról hal lóg le.

A Duna-Tisza között, hol ma a magyarság legerőteljesebben gyarapszik, Árpád vezér 12 fehér lovon vette meg a bolgár Zalántól. Más forrás szerint Szvatopluk dunamelléki szláv fejedelem volt az, kinek a honfoglaló magyarok feje Ond és Ketel vezérek által a tartomány vételárába 12 fehér lovat, 12 tevét, 12 hermelin- és 12 nyuszóbort küldött.

Márk krónikája ellenben így beszéli el az esetet: Kosid, Árpád követé vitt a Duna vizéből, a tartomány földjéből s a mező fűvéből Árpádnak. Megnyerték azok a tetzsését és érettök cserébe egy pompás fehér lovat szánt Szvatopluknak. A szerszámja merő ékesség volt, aranyos a fékje s arabiai arannyal bevont nyereg díszítette. Szvatopluk azonban rossz vételt látott a cserében s fenyegetőzött, hogy a lovat bunkósbottal üti agyon, az aranyos féket a rét fűvébe rekkenti (rejt), a nyeret a Dunába dobhatja. Mire Kosid azt felelte, hogy Árpádnak abból ugyan nem lesz kára; az ő ebei híznak rajta, ha a lovat agyonütik; az ő kaszálói gazdagodnak, ha a fűbe rekkentett aranyos féket föllelik; az ő halászhai kincse lesz, ha az arannyal bevont nyeret a Dunából előhúzzák. A nézetkülönség fölött csata döntött s abban Szvatopluk lett a vesztes, a fe-

hér lóval, fékkel, nyereggel a Dunába ugratott s ott veszett el.

933-ban ellenben Zsolt vezér követei kövér kutyát kaptak Henrik német császártól a 10-ik évi békén hagyás adója fejében, ami annyira fölbosszantotta a magyarokat, hogy megtorlásul betörték Németországba, de ez a vállalkozás a merseburgi esatavesztéssel végződött.

Úgy tartja Kecskenyén a néprege, hogy Szent-István király ott a mai öreg sétatér helyén, a Déllő mocsár partján pihent a seregével egykor s midőn a szűnyogok milliárdjai kezdtek a hadat kínozni, fogadalmat tett, hogy templomot épít a közelben, ha Isten a csapást elhárítja. Szét is hordta hirtelen kelt heves vihar a szűnyogokat és hálából kápolnát építtetett Szent-Anna tiszteletére a szent király a mai Széchenyi-utca végén, a hol a Csikai-féle ház áll; de ma már a kápolna nincs meg, romjainak kövéből a saját házaikat építették föl a XIX. század elején a városi tanácsbeli urak. Mások azt a kápolnát Gordián nevére emelnek mondják; a kinek nevét viseli a zöld (május 10.) vásár.

A Báthoryak családcímerebe foglalt sárkányfogak adtak alkalmat az eesedi lép sárkány-regéje keletkezésére.

Ott egy szörnyeteg folyton emberekre lesett, de kivált leányok húsát áhitotta mindig. Báthory Vid, Szent-István király idejében élt vitéz, vállalkozott a kiirtására, de csalogatóul a környék legszebb leányát kellett oda vinnie; el is mert az menni a bátor ifjú oldalán a zizegő nádasha, a sárkány lakóhelyére. Fölmerült a zöld hináros vízből a szörnyeteg az ifjú szava hallatára, de a vitéz ifjú megtámadta és nehéz küzdelem után megölte s erre jutalmul kezét nyújtotta neki a megszáditott szép leány. Ettől fogva van a Báthory család címereben fölkanyarodó sárkány, előtte három hatalmas sárkányfog és fölöttük egy szárnyas bajnok. A Kraszna folyó völgyében, a Pupos-hegy oldalába nyúló Sárkánylyuk szintén a Báthoryak nevéhez fűződik. Ott tanúzott az a 7 fejű sárkány, mely Szilágy-Somlyó hajdonaiából időnkint rabolt, de a Báthoryak egyik őse megölte a leányrabló szörnyeteket. Biharban a csökmői sárkány története komikus vonatkozású.

Sárkány helyneveink sok van, úgy lehet, mindeniknél

kabátja zsebét, melyből a saját gyártmányú sallangos dohányzacskó, meg a pipaszár lóg ki. Csak az Isten a megmondhatója, hogy hány kóbor macskát szedett le már a négy lábáról, annak a bőréből készült az a fántos dohányzacskó. Veszik is tőle a legények, hogyne, mikor olyan szép sallangot is tud reá csinálni, a dohány sem romlik meg benne. Ha egyszer bevette magát a sűrűbe, úgy lopózik ott, mint a vadmacska, még a levél sem zörren meg utána. Nem tudja egy kerülő sem úgy a vadjárást, mint ő; úgy olvas a nyomból, mint más a nyitott könyvből, megmondja, hogy öreg, vagy fiatal volt-e a vad, üldözte-e valami, vagy csak pajkosságból szokott-e akkorát az a bak, melynek nyomait vizsgálat alá vette. Megvan az a jó szokása, hogy nem prédálja a puskaport; ha egyszer „oda nézett“ a vad lapoczkájára, az bizony megbánta, hogy nem csinálta meg a végrendeletét, mert többé nem volt ideje reá. Sok vasárnapi puskás tanulhatna tőle.

Eljött lassan a délután is; elindultam a kitűzött hely felé. Beléptem ismét az erdőbe, abba a szentélybe, melyre annyit gondoltam az iskola poros padjai közt. Mintha az ágak is velem együtt örvendtek volna a viszontlátásnak, úgy bölíngatnak felém. Mennyi változás történt itt, mióta utolszor jártam erre, alig ismerem rá az azelőtt annyira ismerős helyekre. Akkor fehér volt itt az egész környék, hó borított mindent, most már annak semmi nyoma; barna színű minden, csak itt-ott tűnik elő valami rikítóbb szín, ami a halál karjaiból lassan bontakozó növényvilág éledését jelenti. Duzzadozó kebellet szívtem tudómba a tavasz zamatos levegőjét, a rég nem élvezett szabadság a gyermeki örömet keltette fel bennem. Már messziről észrevettem Bereczet, zöldhajtókás kabátja messziről elárulta. Nekitámaszkodott

a tábla oszlopának, úgy várt reám. Épen jókor érkeztem, a lenyugvó nap utolsó sugarai villantak át a fiatalos ágain, alkonyodni kezdett. „Jó estét öreg; rég vár itt?“ kérdém tőle. „Adjon Isten“ szölt, „Most jöttem én is az imént“. Elindultunk a vágás szíve felé, az öreg elől, én utána. Két ölnyi széles nyílások metszik keresztül a vágást, csak azokon lehet itt járn; tisztességes ruhával nem tanácsos ebbe a sűrűbe menni, széjjeltépné azt az ág, a hajtók is csak fejével tudnak itt utat nyitni maguknak. Pedig, ha nekimehettünk volna a sűrűnek, megtakarítottunk volna egy kis időt. Pompás tanyája ez a vágás a rókának, meg a farkasnak, a disznó is ide szeret legjobban meghúzódni nappalra, itt nem háborgatja senki emberfia. Szóltanul haladtunk, az ilyen kerülőféle, erdőn lakó ember nem szeret diskurálni, elszokott már Berecz is a beszédől, nem is próbáltam meg, hogy szóra bírjam. Majd beleböktem a fejemet a hátába, mikor megállott. „Itt tesszen megállani, ez a legjobb hely“ szölt és széjjelharitva lábával a levelet, a földre mutatott, hogy oda álljak. Oda álltam, az öreg pedig egy „nyugodalmos jóéjszakát“ kívánva ment tovább. Vagy öt lépésnyiről visszafordult: „Még róka is jöhet, ha esendesen tetszik maradni“. Jó jó, majd vigyázok. A négy krajezáros pakli-dohány szaga még messziről is esavarta az orromat, amint visszafújta a szél.

Egyedül maradtam. Hátam mellett nyúlt végig a hosszú erdei nyílás, két végéből már nem láttam semmit, egészen betakarta a szürkület homálya. Elöttem egy kis térség, melyet csak a tavaszi gaz kórója borított, azt is úgy összebogozta a vadkómló indája, mintha épen az lett volna a ezéjja, hogy ezen a kis térségen áthatolhatatlan sűrűséget teremtsen. Épen a vágás közepe ez a hely, szereti ezt a szalonka,

egy-egy néprege lappang. Ilyenek Pestmegyében *Sárkány-rúgás*, gödrös legelő és szántó föld Péczel mellett. *Sárkány-ingások*, meredek hegyoldal Pilis határában. *Öreg-Sárkány-fark*, dülő Tura birtokában. *Sárkány-heverés*, határrész Dömsödön. *Sárkány-tó*, Dusnok határában; ha ló vesz bele, azt mondják, a sárkány húzta be. *Öreg-Sárkány*, völgy és erdő-rész Csákerény mellett Székes-Fejériben. *Sárkány-tető*, Szék mellett Dobokában. *Sárkány-járás*, Zalában, Tornafölde falu várdombjáról a Kerka vizéig lenyúló hosszú széles árok. A szép Jolánnak ott vetett lest a sárkány és vonta be a Kerka vizébe.

Horvátország czimerében futó nyest van, valamint a pénzekben is, melyeket Árpádházból származott királyaink Szlavónia részére verettek.

Mikor I. Endre királyunk Székes-Fejérvárrott öcsésével, Bélával együtt mulatott, a torna-játék alkalmával egy megvadult mén egyenest a herceg kis fia felé rohant; az azonban fölkapott a szilaj állat hátára, megfékezte és nagy kör befutása után hozta vissza a megjuhászodott lovat. A nép Szögnek nevezte azt el, az lett a fiatal herceg kedves harci ménje, melyet a hadak tiszteletből megsüvegeltek, csak úgy, mint utóbb Szent-László király lovát, amelynek lába, patkója sok nyomát mutogatja a nép országszerte.

Géza királyi herceget Vácz erdeiben csodaszarvas, a nyakában aranylánczos keresztrel vezette öcsese, László hadaihoz, midőn bujdosásában soká hasztalan kereste a helyes utat; hálából utóbb templomot épített a helyen, amely régi templomnak utóda ott Váczon a mai Hét-kápolna.

László vezérnek pedig nemsokára ezután fehér eyet jósolta meg a mogyoródi diadalt 1074-ben azzal, hogy a lándzsája nyelén végig a keblébe futott. Midőn ugyanis vezéri szemlét tartott esatakezés serege élvonalá fölött, megütött lándzsájával egy bokrot s onnan ugrott elő a játszi evet s a megjelenését mindenki kedvező előjelül vette. A hadi zsákmányból épült Mogyoród temploma.

Géza király koronázása után történt, hogy a király öcsésével, Lászlóval Vácz közelében tanácskozott, hová építsenek templomot a Szent-Szűz tiszteletére és akkor egy

szarvas jelent meg nekik, az agancsai között égő gyertyákkal és futni kezdett előlük az erdő felé s midőn a vitézek rányilaztak, a Dunába vetette magát, — úgy tudja a „Bécsi képes Krónika“.

Both Benedeket Kálmán király öcsese, Almos üldözésére küldötte. A túlengedelmes királyi szolga a vak Almos herceget a dömösi apátsági templomnak még az oltárkövéről is el akarta hurcolni, de a szerzetesek elűzték a kegyetlen és kegyeletlen Both Benedeket s Pilis erdejében érte őt el Isten büntetése; midőn ott menekült s gyors lováról lebu-kott, saját vadászebei szakgatták őt szét.

Monda szerint 1241. április 12-én a mohi pusztán ütött magyar tábor sátrait a tatárok galambokkal gyujtották föl; üszköt kötöttek azok lábaira és úgy bocsátották a kiéhezett szárnyasokat éjnek idején a Sajón túlra. Körmözbányát ellenben pávák mentették meg a tatárdulástól, mert az éjjel betörni készülő ellenség jövetelét lármájokkal hírül adták az őrségnek. Ezért sok ideig voltak ott a polgárok hálával a pávák iránt, mivelhogy megismételték azok a római kapitolumi ludak szereplését.

De a Dunán túlt lovak árulták el. Amint beállott a tél, akkor a Duna jege biztosságát nem ismerő tatárok a folyón túl őrködő magyarságnak csalókatul lovakat kötöttek ki az innenső parton és midőn a cselet nem sejtő magyarok azokért átjöttek és átvezették, a mongolok is rámerészkedtek a jégre s ellenálhatatlanul robogtak keresztül a tőlük eddig még mentes országrész pusztítására.

Galamboskőnek nevezik Abauj-Torna vármegyében a hegyet Görgő falu mellett. A hagyomány szerint IV. Béla a tatárok elől menekültében az éhségtől azontájt egészen elalélt, de két vitéze friss galambtojásokat szedett a hegyoldali erdőben, megsütötte és a királyt fölűdítette. A tatárfutás után Béla király kastélyt épített ott, 1253-ban villa nostra Gurgen-nek emlegette levelében, a fölötte álló hegy-orom pedig Galamboskő nevet öltött.

Hanusz István.

(Vége következik.)

mert itt a hóvíztól puhává vált földben könnyen megleli a táplálékát. Abban az irányban, ahol az öreg eltűnt, egy óz kezd riadozni, bizonyosan az ellen az erős dohányfüst ellen tiltakozik olyan erősen, amivel az öreg szagosítja be a környéket maga körül.

Bent a bokrok között egy fekete rigó gyújtott rá esti dalára; nem tudom eléggé csodálni művészetét, melylyel egészen leköti figyelmemet. Nem sok biztatás kell a többinek sem, gyönyörűséges nótájuktól szinte zeng az egész vágás.

De nem sokáig tart e hangverseny, egyszerre mintha megijedtek volna attól a zajtól, melylyel fölverték az erdő csendjét, mindnyájan elhallgatnak. Az erdő dalosai befejezték esti imájokat.

Egy kis száraz levél himbálódzik előttem egy pókhálószálon s olykor hozzáütődik egy-egy ághoz, ez a piczi nesz az csak, amit magam körül hallok. E csendben messziről egy ismerős hang üti meg fülemet: czpsz, czpsz, kro, kro. Puskámat készen tartva várom e hang adóját, a hosszú-csőrűt, mely denevérszerű repüléssel közeledik felém a fák fölött. Lövésemre kő gyanánt bukik lábaim elé a kedves madár s én örömmel veszem föl áldozatomat, az első szalonkám.

A dörrenésre ijedten rebben ki az ágak közül egy néhány fölriadt madár, sokáig hallom még lármájokat a bokrok közül, amint egymásnak felelgetnek. Belátva, hogy semmi komolyabb veszély nem fenyegeti őket, lassankint elhallgatnak, miközben csendes, virágillatos tavaszi éj borul a vágás rügyező bokrai fölét.

Egy lap a vadásznaplómból.

A hó apró pelyhekben kezd szállingózni. Az első, a kedves első hó! Ereimben végigfut valami s pezsgésbe hozza minden csepp véretem. Tekintetem a többi fegyver közt függő kedvenczemre esik, vajjon mit szól ő? Menjünk-e, avagy tőrjük tovább is a kiállhatatlan, a fojtóvá lett szobalevegőt? Mintha mosolyogva igent bólintana a kis Mauser s odalépek hozzá, hogy megsimogassam hideg, merev testét, melynek nyomában már oly sokszor járt a halál angyala. Kezem nem bír tőle többé megválni, szinte odatapad s egyszer csak azt veszem észre, hogy a kis hamis már vállamon függ s nem a fogason.

A hó ekközben hull, egyre hull, mindig sűrűbben, mindig nagyobb pelyhekben. Most már nincs hatalom, mely visszatarthatna; érzem, hogy mennem kell, mert különben megfojtana a szoba levegője! De ki legyen a társam? Ki vállalkozik ily időben 2—3 órai kocsisásra? — Hopp, megvan! Egy fiatal Nimród, ki a közeli városban szedegeti magába a sok tudományt, akadt meg a gondolatom. — Hátha ő velem tart, próbáljuk meg.

Bravó, kedves Öcsém — üdvözlém a nemsokára betoppanó vadásztársat, — tudtam, hogy eljön s most már ha úgy tetszik, indulhatunk is!

Az imént érkező fiatal úr már nem kezdő vadász, séréttel — mint erről a minap egy nyúl vadászon meggyőződtem — igen jól ló, de az exprest is elég jól kezeli — álmában. Nem csoda, hisz ereiben vadászvér lüktet s jaj annak a vadnak, amelyet a balsors szeme elé hoz! — Annak jobb lett volna egyáltalán nem születni.